

INGIBJÖRG ELSA GUÐMUNSDÓTTIR

FRÆÐSLUMIÐSTÖÐ ATVINNULÍFSINS Á TÍUNDA STARFSÁRI

Ingibjörg Elsa Guðmundsdóttir

Árið 2012 er 10. starfsár Fræðslumiðstöðvar atvinnulífsins og annað ár starfseminnar byggt á lögum nr. 27/2010 um framhaldsfræðslu. Reglugerð með lögum nr. 63/2011 kom út í lok árs 2011. Unnið hefur verið að innleiðingu laganna og reglugerðarinnar eftir því sem hægt hefur verið. Þá var unnið að verkefnalýsingu vegna aðlögunarstyrkja (IPA) Evrópusambandsins, en vinna við lýsinguna hófst snemma árs 2011. Samningur um styrk að upphæð 1.875.000 evrur var undirritaður um mitt ár 2012. Verkefnið ber heitið Þróun raunfærnimats til að efla starfshæfni fullorðinna með litla formlega menntun, og hófst þann 1. september 2012. Fjóla María Lárusdóttir hefur verið ráðin sem verkefnastjóri. Fræðslusjóður hefur tryggt verkefninu 25% framlag á móti styrk Evrópusambandsins að þremur fjórðu hlutum. Helstu þættir verkefnisins varða uppbyggingu raunfærnimatskerfis og vegfáttar um nám og störf. Jafnframt verður byggt á þreimum vinnuþættum fyrir þekkingu og í lok verkefnisins verður efnt til kynninga á afurðum þess.

ÞJÓNUSTUSAMNINGUR OG STARFSÁÆTLUN FA ÁRIÐ 2012

Allir þjónustusamningarnir sem gerðir hafa verið við mennta- og menningarmálaráðuneytið, eiga það sammerkt að markhópar starfseminnar er fullorðið fólk sem ekki hefur lokið framhaldsskóla, innflytjendur og aðrir sambærilegir hópar. Fræðslumiðstöð atvinnulífsins (FA) er ekki ætlað að sinna markhópunum beint heldur í gegnum samstarfsaðila sem eru fræðslu- og símenntunarmiðstöðvarnar innan Kvasis, í iðngreinum og á vegum opinbera vinnuþættarinnar, alls 14 fræðsluáðilar. Starfsáætlun FA 2012 (<http://frae.is/um-fa/starfsaaetlun/>) byggir á þjónustusamningi við mennta- og menningarmálaráðuneytið. FA vinnur einnig að nokkrum stórum verkefnum sem hafa samlegðaráhrif í starfinu en eru fjármögnuð með öðrum hætti. Hér á eftir verður gerð grein fyrir þeim verkefnum sem tilgreind eru í þjónustusamningnum auk annarra verkefna.

NÁMSSKRÁR OG NÁMSLÝSINGAR

Á árinu hefur verið unnið að framsetningu námslýsinga í anda færniþáttar/lærdómsskrá (e. learning outcome) og þrepaskiptingar náms skv. lögum um framhaldsfræðslu.

Unnið var að eftirtöldum námsskrám með samstarfsaðilum FA:

- Námsskrá fyrir starfsfólk í stjórnunareiningum lýsir 60

kennslustunda námi fyrir þá sem starfa náið með stjórnendum eða hafa hug á slíku starfi.

- Námsskráin Talsmenn breytinga lýsir 80 kennslustunda námi fyrir þá starfsmenn sem vilja koma að innleiðingu breytinga og hvatningu til náms á vinnustað.
- Námsskráin Þróttur (142 kest.). Námið er ætlað fólki á vinnuþætti sem hefur náð 20 ára aldri og hefur litla formlega menntun.
- Námsskráin Nýr vettvangur (84 kest.). Námið er fyrir atvinnuleitendur og þá sem eru að huga að nýjum starfsvettvangi eða takast á við breytingar í núverandi starfi.

Í desember síðastliðnum heimilaði FA samstarfsaðilum að auglýsa nám samkvæmt námslýsingu fyrir Opnar smíðjur. Námslýsingarnar eru fyrir 80 klukkustunda (120 kest.) nám. Um er að ræða tilraunakennslu vegna eftirfarandi námslýsinga:

- Umhverfissmiðja, námslýsingar fyrir garðyrkju og hellu- og steinlögn.
- Margmiðlunarsmiðja, námslýsingar fyrir Grafíska hönnunarsmiðju.
- Margmiðlunarsmiðja, námslýsingar fyrir Kvikmyndasmíðju.
- Margmiðlunarsmiðja, námslýsingar fyrir Hljóðsmíðju.
- Smíðja í hönnun og handverki.
- Handverkssmiðja.
- Hönnunar- og frumkvöðlasmíðja.

Könnun hjá fræðslu- og símenntunarmiðstöðvum innan KVASIS sýndi þörf fyrir endurskoðun Grunnmenntaskólans, sem unnið er að á haustmánuðum. Sama könnun sýndi einnig að þörf er að samræma námsþætti ólíkra námsskráa og var því hafin vinna við endurskoðun nokkurra námsþátta á þrepi eitt og tvö í íslenska viðmiðarammanum.

Á árinu vottaði mennta- og menningarmálaráðuneytið fjórar námsskrár, sem unnar voru á árinu 2011. Þetta eru námsskrárnar Starfsnám stuðningsfulltrúa, grunnnám (162 kest.) og Starfsnám stuðningsfulltrúa, framhald (84 kest.), sem unnar voru í samvinnu við Starfsmennt. Námið er ætlað starfsfólki í þjónustu við fatlaða, aldraða og sjúka. Landnemaskóli II (120 kest.) var skrifaður á vegum Símenntunarmiðstöðvarinnar á Vesturlandi en yfirfarinn af FA. Námsskráin lýsir námi ætlað innflytjendum sem hafa lokið Landnemaskóla. Fjórða námsskráin var Tæknistudd námstækni (60 kest.). Hún fjallar um notkun hugbúnaðar sem hentar þeim sem kljást við læsisvanda og var metin til allt að 5 eininga.

Nokkur óvissa var með vottun námsskráa á árinu því gæðaviðmið höfðu ekki verið sett skv. reglugerð og menntamálaráðuneytið hugðist ekki votta námsskrár fyrr en þau lægju fyrir. Með bréfi frá ráðuneytinu dagsettu 2. júlí 2012 var tilhögun vottunarmála þó sett í farveg, meðan gæðaviðmið hafa ekki enn verið útbúin.

FRÆÐSLUSJÓÐUR

Stjórn Fræðslusjóðs hélt 9 fundi frá 1. september 2011 til 31. ágúst 2012. FA þjónustar stjórn sjóðsins og hefur umsýslu með honum samkvæmt þjónustusamningi við mennta- og menningarmálaráðuneytið (www.frae.is/um-fa/fraedslusjodur/).

FA boðar fundi í samráði við formann stjórnar, ritar fundargerðir, annast fjármál, meðal annars gerð fjárhagsáætlana á grundvelli ákvarðana stjórnar sjóðsins og annast bókhald og eftirfylgni með fjármunum og notkun þeirra. FA gerir samninga við fræðsluaðila fyrir hönd stjórnar Fræðslusjóðs, safnar upplýsingum um framgang verkefna og safnar inn tölfræði um árangur af starfinu og miðlar þeim upplýsingum til stjórnarinnar.

FA tekur á móti umsóknum vegna úthlutana úr Fræðslusjóði og veitir sérfræðiráðgjöf eftir því sem stjórn sjóðsins

Frá fræðslufundi náms- og starfsráðgjafa í Reykjanesbæ.

óskar eftir. Á þessu ári hefur sú ráðgjöf fyrst og fremst falist í því að fara yfir umsóknir um vottaðar námsleiðir, raunfærnimat og náms- og starfsráðgjöf.

Eftir stefnumótun stjórnar Fræðslusjóðs á miðju sumri síðasta árs var hafist handa við endurskoðun skilmála og úthlutunarreglna. Erindi var sent menntamálaráðuneytinu þann 15. nóvember 2011 með beiðni um staðfestingu á skilmálum og úthlutunarreglum og barst staðfestingin þann 4. janúar 2012. Úthlutanir úr þróunarsjóði framhaldsfræðslu fóru fram á vormánuðum.

SÖFNUN, VARÐVEISLA OG MIÐLUN UPPLÝSINGA

Markmið þessa málaflokks er að fylgjast með þróun og framvindu starfsins hjá fræðsluaðilum, túlka upplýsingar og gera skýrslu fyrir stjórnir Fræðslusjóðs og FA, ásamt því að miðla þessum upplýsingum áfram innanlands og utan eftir því sem tilefni gefst til.

Greiðslur til fræðslu- og símenntunarmiðstöðva vegna vottaðra námsleiða, raunfærnimats, náms- og starfsráðgjafar komu fyrst inn í samninga FA árið 2006. Á grundvelli laga um framhaldsfræðslu, færðust þessar greiðslur yfir til Fræðslusjóðs frá og með árinu 2011. Tvisvar sinnum á ári (í janúar og ágúst) er árangurinn í vottuðum námsleiðum og raunfærnimati tekinn saman og skýrsla unnin upp úr þeim tölum. Í náms- og starfsráðgjöfinni er upplýsingum safnað

saman fjórum sinnum á ári (í janúar, apríl, ágúst og október) en skýrsla unnin tvisvar sinnum á ári. Niðurstöður þessarar upplýsingasöfnunar má sjá í grein í þessu riti undir fyrrsögninni: Tölfræði úr framhaldsfræðslunni.

ÖFLUN UPPLÝSINGA FYRIR MARKHÓP

Fylgst var með upplýsingum frá Hagstofu Íslands á vefnum www.hagstofa.is. Tölur frá Hagstofunni um þátttöku í símenntun voru greindar og túlkaðar í apríl 2012.

Fylgst var reglulega með völdum upplýsingum frá Efnahags- og framfarastofnuninni (OECD). Nýjar glærur með upplýsingum frá OECD voru unnar til að nota í kynningarefni á vegum FA.

Fylgst var með upplýsingum frá Evrópumíðstöð fyrir þróun starfsmenntunar (Cedefop). Eins og áður er hert á þýðingu verk- og starfsmenntunar fyrir atvinnulífið. Áréttað er mikilvægi framtíðarsýnar og samkomulags hagsmunaaðila á vinnumarkaði og opinberra framlaga fyrir verk- og starfsmenntun. Mikið atvinnuleysi ungs fólks og samkeppnisfærni evrópsk vinnumarkaðar eru sérstök viðfangsefni.

Fylgst hefur verið með starfi Cedefop við gerð spár um framtíðarþarfir vinnumarkaðarins fyrir hæfni starfsfólks. Á fundi í Brussel í mars kynnti Cedefop niðurstöður sínar fyrir hópi hagsmunaaðila frá Íslandi. Niðurstöður greiningarinnar verða ekki birtar opinberlega, þar sem enn vantar á að þær séu metnar og staðreyndar hér á landi. En í stórum dráttum féll Ísland ágætlega að líkani Cedefop og von er á upplýsingum á næstu árum og samanburði við önnur Evrópulönd.

Reglulega er fylgst með upplýsingum frá Vinnumála- stofnun (VMST) um þróun atvinnuleysis á Íslandi. Upplýsingar eru sóttar á vef VMST en þar að auki fengust þaðan nánari upplýsingar um atvinnuleysi í markhópi FA sem voru notaðar vegna greinar sem birtist í Gátt 2011. Þar var gerð grein fyrir þróun atvinnuleysis með tilliti til menntunar með sérstakri skoðun á hópnum sem hefur einungis lokið grunnmenntun.

SKILGREINING Á MENNTUNAR-ÞÖRFUM MARKHÓPS

Stefnt er að nýju heildarskipulagi náms í framhaldsfræðslu sem einkennist af heildarsýn, gegnsæi, sveigjanleika og virkri atvinnulífstengingu. Unnið er að tengingu námsframboðs FA við viðmiðaramma um ævinám og skoðaðir kostir þess að innan framhaldsfræðslunnar eigi að vera til skilgreind námslok á tilteknu þrepi. Einnig er unnið að því að þróa verklag við starfa- og færnigreiningar og efla tengsl við starfsgreinahópa til að fá yfirsýn yfir þau störf sem unnin eru af markhópi FA.

Til að ná þessum markmiðum hefur verið fylgst með vinnu á vegum Evrópusambandsins (ESB) við þróun og innleiðingu á viðmiðarömmum með því að lesa skýrslur og fréttabréf um efnið. Starfsmenn FA hafa kynnt sér hvernig þessum málum er háttað í öðrum löndum í Evrópu aðallega með því að skoða erlendar vefsíður með lýsingum á námsskipulagi og með þátttöku í ráðstefnum og námsheimsóknunum.

Starfsmaður FA sótti námsstefnu á vegum Cedefop til Írlands sem hafði yfirskriftina „NQF and EQF, frameworks for lifelong learning“. Þá má nefna stutta fundi í desember með með Tormod Skjerve sérfræðingi í gæðakerfum menntamála hjá Cedefop og Tony Donahue fræðslustjóra írsku viðskipta- og atvinnulífssamtakanna (IBEC – Irish Business and Employers Confederation) í febrúar.

Í tilraunaverkefni í ferðþjónustu eru prófaðar nýjar hugmyndir og leiðir bæði hvað varðar aðferðir og skipulag. Niðurstöðunni er ætlað að vera innlegg í mörkun stefnu um hvaða leið skuli farin til að aðlagast nýjum lögum og tengingu við viðmiðarammann. Námshönnun hófst í september 2011 og er í höndum starfshóps skipuðum fulltrúum frá Samtökum ferðþjónustunnar (SAF), Starfsgreinasambandi Íslands (SGS), Menntaskólanum í Kópavogi (MK) og starfsgreinaráði matvæla-, veitinga- og ferðþjónustugreina, auk FA. Gert er ráð fyrir að innihald námsins byggji á færniviðmiðum úr undanfarandi færnigreiningu og geti leitt til námsloka á öðru þrepi íslenska viðmiðarammans sem jafnframt opni á framhald í Menntaskólanum í Kópavogi. Lagt er til nýtt skipulag sem byggir á minni námseiningum (e. modules) til að auka sveigjanleika.

Viðbrögð starfsgreinaráðs matvæla-, veitinga- og ferðþjónustugreina við þessu skipulagi voru neikvæð og niður-

Tafla 1. Yfirlit yfir kennslufræðinámskeið haldin á síðasta ári

Stikla númer	Heiti og efni	Tími	Pátt-takendur	Símenntunarmiðstöð
1	Fræðslustarfsmaðurinn og kröfurnar í nútímasamfélagi – þróað með efni um viðmiðaramma um þrepaskiptingu	September	16	Mímír-símenntun
2	Fullorðnir nemendur og forsendur þeirra	September Desember	16 22	Mímír-símenntun MSS
1 og 2	Fræðslustarfsmaðurinn og kröfurnar í nútímasamfélagi Fullorðnir nemendur og forsendur þeirra	Febrúar	27	Símey
9	Um fjarfundakennslu	Apríl	11	Haldið í fjarfundi
1–3	Fræðslustarfsmaðurinn og kröfurnar í nútímasamfélagi	Janúar	20	FA
	Fullorðnir nemendur og forsendur þeirra	Ágúst	26	Fræðslumiðstöð Vestfjarða
	Undirbúningur, skipulag og hönnun námskeiða	Ágúst	15	Fjölmennt

stöður úr færnigreiningu tortryggðar. Starfshópurinn ákvað að fara þá í frekari upplýsingasöfnun um samsetningu þess vinnuafis sem sinnir almennum störfum á gisti- og veitingahúsum. Styrkur fékkst frá Þróunarsjóði framhaldsfræðslu til að gera slíka könnun. Eftir öflun tilboða var Maskínu ehf. falið verkið. Niðurstöður úr könnuninni munu liggja fyrir 12. nóvember 2012.

Sem lið í að efla tengsl við fleiri starfsgreinahópa og fá gleggri upplýsingar um þau störf sem unnin eru af markhópi FA var sótt um styrki til eflingar starfsmenntun til mennta- og menningarmálaráðuneytisins vegna 7 verkefna í tengslum við átakið Náms er vinnandi vegur. Allar styrkumsóknir FA voru samþykktar en þær byggja á samstarfi við aðila í atvinnulífinu, svo sem matvælaíðnaði, skógrækt, sjómennsku og verslun og á samstarfi við aðra fræðsluaðila.

ÞRÓUN AÐFERÐA Í FRAMHALDSFRÆÐSLU

Frá árinu 2003 hefur FA byggt upp og þróað 17 námskeið fyrir fræðslustarfsmenn, kennara og leiðbeinendur á sviði fullorðinsfræðslu sem nefnast Stiklur. Starfið hefur frá upphafi falist í þróunarvinnu, námskeiðahaldi, fræðslufundum og ráðgjöf. Námskeiðin eru á ólíkum sviðum með þarfir markhóps FA að leiðarljósi og í samræmi við óskir og

áþendingar samstarfsaðilanna. Einnig hefur verið byggt upp gagnasafn um framhaldsfræðslu (u.þ.b. 600 bækur og önnur gögn) og mótaðar ýmsar aðferðir og mælistukur fyrir kennsluskipulag og námsefnisgerð. Frá árinu 2004 hafa alls verið haldin um 60 mislóng kennslufræðinámskeið og fræðslufundir fyrir fræðslustarfsmenn og leiðbeinendur, samtals 9.186 nemendastundir.

Unnið hefur verið að þróun og tilraunakennslu nokkurra nýrra Stiklunámskeiða:

- Stiklur 16, Um gerð námslýsinga í samræmi við þrepaskiptingu náms og lykilfærniþætti, var tilraunakennt í Reykjavík (21 þátttakandi) í janúar.
- Stiklur 13, Víst geturðu lært stærðfræði, stærðfræðikennsla fyrir markhópinn, var tilraunakennt í samstarfi við Mími-símenntun (11 þátttakendur) í maí.
- Stiklur 14, Um þjálfun skapandi hugsunar í allri kennslu, var tilraunakennt hjá MSS (22 þátttakendur) í júní.
- Stiklur 15, Um kennslu fatlaðra, var tilraunakennt í samstarfi við Fjölmennt í Reykjavík (14 þátttakendur) í ágúst.

Lögð voru drög að tilraunanámskeiði með áherslu á kennslufræði verkkenndu í samstarfi við starfsmenn Mímis-símenntunar. Notuð var aðferð markþjálfunar (e. coaching) (10 þátttakendur) í febrúar og mars.

Haldið var tilraunanámskeið fyrir starfsþjálfara í frystihúsum í samstarfi við Visku Vestmannaeyjum (17 þátttakendur) í júní.

Sótt var um erlent samstarfsverkefni um "aðferð markþjálfunar (e. coaching) ásamt belgískum, þýskum, eistneskum, ítölskum og sænskum samstarfsaðilum. Styrkur fékkst og hefst verkefnavinnan nú á haustmánuðum.

Á árinu 2012 hefur áfram verið unnið að því að bæta gagnasafn FA auk þess sem keypt var spjaldtölva til að auðvelda kaup og notkun rafrænna gagna.

RAUNFÆRNIMAT

Frá 2004 hefur verið unnið að þróun raunfærnimats. Frá 2007 hefur ríkið fjármagnað raunfærnimat hjá fræðslumiðstöðvum iðngreina og unnið hefur verið að útbreiðslu þess til símenntunarmiðstöðva ásamt þróun nýrra verkefna hjá símenntunarmiðstöðvum frá 2009. FA hefur haldið utan um þróun aðferða og tækja og þjálfað fagfólk í raunfærnimati, ásamt því að virkja hagsmunaaðila til þátttöku í verkefnum til að tryggja réttmæti þeirra og áreiðanleika.

Unnið var að því á árinu 2012 að fjölga greinum til raunfærnimats, bæði á mótí námsskrám og viðmiðum atvinnulífsins. Þar var lögð áhersla á að tryggja gæði og að aðferðafræði sé fylgt í starfsgreinum þar sem raunfærnimat er þegar í gangi auk þess að stýra innleiðingu í nýjum greinum. Áhersla hefur verið lögð á aðkomu hagsmunaaðila og á réttindi þeirra sem fara í raunfærnimat ásamt því að halda áfram að þjálfa fagfólk í raunfærnimati. Þá var sérstaklega horft til gæða við undirbúning raunfærnimatsverkefna, mótun gátlista og vinnu við innleiðingu reglugerðar um framhaldsfræðslu.

FA hefur annast ráðgjöf til framkvæmdaraðila í raunfærnimati og síðustu misserin með áherslu á að raunfærnimata í fleiri starfsgreinum en löggiltum iðngreinum. Fjölmörg raunfærnimatsverkefni utan iðngreina fóru í gang 2011–2012 en þau helstu voru þessi:

- Skrifstofubraut, verkefni II – lauk vor 2012
- Verslunarfagnám – lauk vor 2012
- Félagsliðar – lauk vor 2012
- Leikskólabrú – lauk vor 2012

- Hljóðvinnsla, verkefni II – lauk vor 2012
- Viðburðalýsing – hófst haust 2011

Alls voru haldin fjögur námskeið í raunfærnimati á árinu 2011, samtals 53 kennslustundir með 32 þátttakendum en nemendastundir voru 445. Á árinu 2012 hafa verið haldin tvö námskeið í þjálfun matsaðila (25 einstaklingar og 375 nemendastundir) og eitt námskeið er fyrirhugað í september.

Reglugerð um framhaldsfræðslu kom út 30. nóvember 2011. Unnið var að innleiðingu reglugerðar vegna framhaldsfræðslulaga meðal annars með vinnudegi verkefnastjóra í raunfærnimati í maí 2012 (26 einstaklingar og 234 nemendastundir). Þá var áður útgefið efni aðlagð að reglugerð um framhaldsfræðslu.

Unnið var að því að kynna raunfærnimat sem möguleika fyrir hagsmunaaðila. Þar á meðal var flutt erindi á lokaráðstefnu mennta- og menningarmálaráðuneytisins um verkmenntun í apríl 2012, fyrir starfsgreinaráð í verslun og þjónustu og deildarstjóra og kennara í MK.

Markvisst hefur verið unnið að því að samhæfa hagsmunaaðila í upphafi raunfærnimatsverkefna meðal annars með því að samræma skilgreinar, uppfæra gátlista og setja nýtt efni á vef FA. Þá átti fulltrúi frá FA sæti í stýrihópi nýrra verkefna fyrir skipstjórnar- og lagerstarfsmenn.

Á árinu 2012 hefur reglulega verið fylgst með þróun raunfærnimats erlendis og þeim niðurstöðum miðlað inn í starfsemi FA og til samstarfsaðila. Þetta var meðal annars gert með þátttöku í ráðstefnu á vegum Norræns tengslandets um nám fullorðinna (NVL) og ESB um raunfærnimat í Osló í mars 2012 og með lokaskýrslu og vefsíðu fyrir REVOW-verkefnið.

Verkefnið REVOW, Viðurkenning á gildi starfa, er evrópskt samstarfsverkefni Íslendinga, Dana, Íra og Grikkja. Meginmarkmið verkefnisins er að skapa ramma fyrir viðurkenningu á færni sem þróast í störfum. Um er að ræða ákveðið ferli sem þróað var í gegnum VOW-verkefnið, Gildi starfa og er nú yfirfært á nýjar greinar ásamt því að mynda tengingu við NQF/EQF verkefnið. FA stýrði verkefninu sem lauk í febrúar 2012.

Fulltrúar frá FA tóku þátt í Nordplus verkefni í vinnuhópi NVL vegna raunfærnimats á Norðurlöndunum og sóttu

Opnunarhóf í Ofanleiti 2.

vinnufund í Kaupmannahöfn í október 2011 og tóku þátt í vinnuhópum og lokaráðstefnu í apríl 2012.

Unnið var að verkefnalýsingu og umsókn vegna aðlögunarstyrkja gegnum IPA-styrkjaáætlun Evrópusambandsins. Um er að ræða lýsingu á umfangsmiklu verkefni í raunfærnimati; 40 námsskrár innan framhaldsskólans, 6 verkefni á móti viðmiðum í atvinnulífinu, og 6 hópar vegna raunfærnimats á grunnleikni ásamt starfsreynslu. Stór hluti af verkefninu sem sótt er um snýr að raunfærnimati. Verkefnið hófst þann 1. september 2012.

NÁMS- OG STARFSRÁÐGJÖF

Frá 2004 hefur FA þróað aðferðir í náms- og starfsráðgjöf og leitað eftir upplýsingum um þarfir markhópa í gegnum náms- og starfsráðgjöfina. Frá 2006 hefur náms- og starfsráðgjöf verið fjármögnuð af opinberu fé hjá fræðslu- og símenntunarmiðstöðvum og er nú framkvæmd hjá 13 aðilum. Samtals sinna 26 ráðgjafar um land allt verkefninu, í mismiklu starfshlutfalli. Þeir sinna kynningu á þjónustunni á fundum á vinnustöðum og öðrum vettvangi þar sem markhóp FA er að finna, veita einstaklingsviðtöl, hópráðgjöf, taka þátt í virkniaðgerðum fyrir atvinnuleitendur, hafa umsjón með

verkefnum í raunfærnimati og þróun aðferða og gæðamála í samstarfi við FA.

FA heldur utan um samstarfsnet náms- og starfsráðgjafa með það að markmiði að auka sérfræðipækkingu í náms- og starfsráðgjöf innan framhaldsfræðslunnar. Haldnir eru þrjár til fjórir samráðsfundir á ári hverju þar sem unnið er sameiginlega að verkefnum sem stuðla að auknum gæðum og árangri þjónustunnar í þágu markhópsins.

Á tímabilinu 1. september 2011 – 31. ágúst 2012 voru haldnir þrjár fræðslufundir. Sá fyrsti á Akureyri, 20. og 21. október (26 þátttakendur) og hinir tveir í Reykjavík, 2. mars (26 þátttakendur) og 25. maí (23 þátttakendur).

Á fræðslufundunum var meðal annars farið yfir niðurstöður rýnihópa, unnið var að gæðaviðmiðum fyrir ráðgjöfina og þá voru lögð drög að hugmyndum að nýju kynningarefni fyrir náms- og starfsráðgjöfina. Einnig var upplýsingum frá náms- og starfsráðgjöfum símenntunarmiðstöðva um þarfir markhópsins safnað saman og helstu niðurstöður ræddar á fundum.

Á árinu 2012 hefur verið unnið að gerð þjónustukannana fyrir notendur í samstarfi við símenntunarmiðstöðvar. Þjónustukannanirnar verða lagðar fyrir notendur á árinu og unnið úr þeim til að móta ráðgjöfina í takt við þarfir þeirra.

Gæðaviðmið hafa verið unnin inn í matseyðublöð evrópska gæðamerkisins (EQM) í samráði við gæðahóp, sem samanstendur af umsjónarmanni og fulltrúum úr ráðgjafahópnum, og ráðgjafanetið á öðrum fundi ársins. Gæðaviðmiðin voru yfirfarin með ráðgjafahópnum á fræðslufundi í lok september síðastliðins og eru áfram í vinnslu.

FA hefur í gegnum árin verið í samstarfi við Náms- og starfsráðgjöf Félags- og mannvísindadeildar HÍ um miðlun upplýsinga í náminu og komu meðal annars tveir nemar úr HÍ í starfsþjálfun hjá FA í janúar og von er á tveimur nú í september 2012. Þá má nefna að FA er samstarfsaðili HÍ í Nordplus verkefni (VALA) sem fer af stað haustið 2012 og fjallar um þjálfun ráðgjafa sem sinna fullorðnum.

Starfsmaður FA hefur átt í miklu samstarfi við erlenda faghópa vegna þróunar ráðgjafar (NVL – net um námsráðgjöf og raunfærnimat) og sótti hann fund í Danmörku í febrúar 2012 og fund í Færeyjum maí 2012. Í NVL-ráðgjafanetinu var unnið að skipulagi og framkvæmd funda um fjölmenningarlega ráðgjöf, ráðstefnu um ráðgjöf fyrir fullorðna sem haldin var í Færeyjum og að undirbúningi ráðstefnu um færni ráðgjafans sem haldin verður í Svíþjóð í mars 2013.

Á tímabilinu 2011–2012 var einnig unnið að verkefnalýsingu vegna IPA styrkjaáætlunar Evrópusambandsins. Þar er að finna lýsingu á uppbyggingu gagnagrunns um nám og störf ásamt gagnvirkum tækjum til að auka áhuga og hvatningu og skipulag vefráðgjafar með ráðgjöfum símenntunarmiðstöðva. Í verkefninu er meðal annars áætlað að lýsa 500 störfum, hæfnikröfum þeirra og námsframboði til að mæta hæfnikröfum.

GÆÐI FRÆDSLUSTARFS OG RÁÐGJAFAR HJÁ VOTTUÐUM FRÆÐSLUAÐILUM

FA hefur frá upphafi unnið að því að efla gæði hjá fræðsluaðilum með námskeiðahaldi fyrir kennara og með þróun gæðaviðmiða, sem unnin voru í samstarfi og samráði við samstarfsaðila. Fræðsluaðilar hafa haft aðgang að þessum gæðaviðmiðum frá 2006. Jafnframt hefur verið unnið að mótun kerfis til viðurkenningar fræðsluaðilum í evrópsku samstarfi undir heitinu Evrópska gæðamerkið (EQM). Þann

17. nóvember 2011 skrifaði FA undir tilboð frá bresku staðla- stofnuninni á Íslandi (BSI á Íslandi) um úttektir hjá fræðsluaðilum á grundvelli EQM gæðakerfisins. Samningurinn er til þriggja ára. Fundir voru haldnir með BSI til að innleiða EQM verklag og móta vinnubrögð. Tilraunaúttekt var framkvæmd hjá Mími-símenntun á haustmánuðum.

Á árinu var unnið að kynningum á EQM gæðastjórnunar- kerfinu fyrir samstarfsaðilum FA. Þann 1. desember 2011 fór fram kynning á EQM gæðakerfinu og stöðu viðurkenningarferlisins fyrir framkvæmdastjórum fræðsluaðila, á fundi með gæðafulltrúum fræðsluaðila 8. desember var kynnt tilraunaúttekt sem BSI á Íslandi hafði framkvæmt hjá einum fræðsluaðila og hvað væri framundan varðandi úttektir gagnvart kröfum EQM hjá fræðsluaðilum. Kynning á EQM fór einnig fram á ráðstefnu 9. desember og 11. október á námskeiði fyrir nýja verkefnisstjóra samstarfsverkefna sem styrkt eru af Leonardo starfsmenntaáætluninni.

Tilkynnt hafði verið á fundinum 8. desember 2011 að árgjald vottunar yrði 190.000 kr. en stjórn FA ákvað að bjóða fræðsluaðilum lægra gjald fyrsta árið 150.000 kr. ef tilkynnt yrði um þátttöku fyrir ákveðinn tíma. Allir samstarfsaðilar FA utan einn tilkynntu þátttöku sína. Á vormánuðum fóru tveir fræðsluaðilar í gegnum vottunarferlið og hlutu viðurkenningu eftir EQM gæðakerfinu, en þeir eru IÐAN fræðslusetur og Þekkingarnet Þingeyinga. Úttekt er hafin hjá fjórum aðilum til viðbótar.

Á árinu hefur verið unnið að gæðaviðmiðum í náms- og starfsráðgjöf en markmiðið er að fljótlega verði hægt að taka náms- og starfsráðgjöf samstarfsaðila út eftir EQM gæðakerfinu. Framundan er einnig að aðlaga gæði í raunfærnimati að þessu kerfi, en það verður gert í IPA verkefni FA.

Menntaáætlun ESB veitti samstarfsverkefninu „European Quality Mark for non-formal learning providers – further development“ styrk úr Leonardo hluta áætlunarinnar. FA stýrir verkefninu. Samstarfsaðilar eru frá Noregi, Litháen, Ítalíu, Eistlandi, Tyrklandi og Íslandi (FA og Landsmennt). Markmiðið með verkefninu er að kanna grundvöll fyrir því að EQM verði evrópskt gæðakerfi. Fyrsti fundur var haldinn dagana 13. og 14. desember 2011 í Reykjavík. Annar fundur verkefnisins var haldinn í Osló dagana 14.–17. maí 2012. Á báðum þessum fundum var gerð grein fyrir þróuninni í EQM á Íslandi.

Starfsmaður FA sótti ráðstefnu á vegum QALL, samstarfsverkefnis á sviði gæðamála í starfsmenntun og framhaldsfræðslu, í Berlín 28. nóvember 2011, þar sem fram fór kynning á EQM gæðakerfinu.

NEMENDABÓKHALD

Nemendabókhalld er byggt inn í Námsnetið (e. MySchool) sem er í eigu Stúdíu. Námsnetið inniheldur einnig kennsluferfi sem er hægt að nota meðal annars til samskipta kennara og nemenda. Fræðslumiðstöð atvinnulífsins (FA) greiðir mánaðargjald fyrir notkun nemendabókhalldsins. FA greiðir einnig kostnað af aðlögun þess að starfsemi FA, símenntunarmiðstöðva og annarra samstarfsaðila.

Nemendabókhaldið nota nú 10 símenntunarmiðstöðvar og Félagsmálaskóli alþýðu. IÐAN, fræðslusetur og Fræðsluskrifstofa rafiðnaðarins munu nota það í tengslum við skráningu á náms- og starfsráðgjöf. Inn í nemendabókhaldið eru færðar upplýsingar um námsmenn sem á vegum fræðsluadila sækja nám í stökum námskeiðum (óformlegt nám), þá sem stunda nám samkvæmt vottuðum námsskrám FA og þá sem fá náms- og starfsráðgjöf.

Á árinu 2012 var unnið að minniháttar lagfæringum á kerfinu, svo sem að kerfið sækir nú upplýsingar um nemandann, til dæmis netfang, þó þær vanti í umsókn. Ýmislegt varðandi bekkir var lagfært til að auðvelda notkun og yfirsýn yfir bekkinn, svo sem stundatafla, valmyndir á kladda og stundatöflulistar, innritun nemanda var þróuð og bætt við upplýsingadálki, lagfæring var gerð á viðveruskráningum. Forritun lauk á skráningu vegna raunfærnimats.

Fyrirhuguð færsla úr Nemendabókhaldi í forritið Skinnu á vegum mennta- og menningarmálaráðuneytisins biður þess að Skinna verði tilbúin.

MIÐLUN UPPLÝSINGA UM STARFIÐ SEM FER FRAM Á VETTvangi FRAMHALDSFRÆÐSLU

Ársrit Fræðslumiðstöðvar atvinnulífsins, Gátt, er gefið út á hverju ári í tengslum við ársfund félagsins. Útgáfa ársritsins er liður í kynningarstarfi FA og eina ritið á Íslandi sem helgað

Þátttakendur í kennslufræðinámskeiði hjá Fræðslumiðstöð atvinnulífsins.

er umfjöllun um nám fullorðinna. Pema Gáttar 2011 var nýjungar og nýsköpun og var útgáfan í samstarfi við Norræna tengslanetið um nám fullorðinna, NVL. Ársritið var að þessu sinni 110 síður að lengd, greinar og pistlar 25 talsins. Ritið er sent víða, meðal annars til símenntunarmiðstöðva, framhaldsskóla og bókasafna. Gátt er notuð til kennslu í þremur háskólum, HÍ, HA og LHÍ. Ársritið var prentað í þúsund eintökum og er þar að auki aðgengilegt á vef Fræðslumiðstöðvar atvinnulífsins, www.frae.is. Vinna við útgáfu Gáttar 2012 hófst í maí og er greinasöfnun nánast lokið. Gert er ráð fyrir því að ársritið komi út í lok nóvember.

Ársfundur FA var haldinn 2. desember 2011 á Hótel Reykjavík Natura og bar yfirskriftina Ný viðhorf til náms, en rúmlega eitt hundrað manns sóttu fundinn. Fjögur erindi voru flutt auk þess sem fyrirmyndir í námi fullorðinna voru kynntar. Glærur fyrirlesara eru aðgengilegar á vefsíðu FA, www.frae.is.

Vefur FA, www.frae.is, er uppfærður reglulega sem og vefurinn Menntatorg, www.menntatorg.is, en FA annast hann.

Upplýsingum er miðlað með ýmsum hætti með kynningarbæklingum, útgáfu námsskráa og dreifingu þeirra, þátttöku í ráðstefnum, móttöku gesta bæði innlendra og erlendra. Í nóvember 2011 var gefinn út nýr almennur kynningarbæklingur um FA og ensk þýðing á bæklingnum er komin út. Nýr kynningarbæklingur um námsleiðina Menntastöðir var gefinn út í október 2011. Í tengslum við Evrópu-

verkefnið REVOW var gefinn út bæklingurinn Viðurkenning á færni til starfa, en þar er fjallað um notkun aðferðafræði raunfærnimats í ákveðnum störfum.

Á tímabilinu september 2011 til ágúst 2012 tók FA, í samstarfi við NVL, þátt í nokkrum ráðstefnum og vinnufundum, sjá nánar í grein um Norrænt tengslanet um nám fullorðinna (NVL).

Starfsemi FA var kynnt fyrir rúmlega 600 manns á ýmsum kynningarfundum og ráðstefnum á fyrri hluta ársins 2012. Meðal málefna var tilraunaverkefni í ferðaþjónustu, IPA verkefnið, HRSG kerfið, raunfærnimat og tölfraði úr starfinu.

NÁMSEFNISGERÐ

Í þjónustusamningi er gert ráð fyrir að FA stuðli að náms-efnisgerð í framhaldsfræðslu og veiti höfundum námefnisráð við gerð þess eftir því sem tók eru á.

Unnið var að sérstöku námskeiði, Stiklum 3 B, um gerð námsefnis þar sem notað var líkan sem starfsmenn FA hafa þróað um gerð og mat á námsefni. Líkanið nefnist Mælistika um námsefni. Einnig var unnið að því að skoða nýjungar í námsefnisgerð með aðstoð tækni og máta þær við líkanið.

FA tók þátt í samstarfsverkefninu Rafrænt farnám (e. Mobile Learning). Nánari umfjöllun er að finna í greininni Tilraunaverkefni um rafrænt farnám. Á haustmánuðum voru haldnir fimm fundir í samstarfsverkefninu. Reynsla af verkefninu nýtist í hugmyndir um hvernig hægt er að halda utan um nám og námsefni.

Þróunarsjóður framhaldsfræðslu leitaði eftir tilboðum frá fræðsluaðilum í framhaldsfræðslu til að yfirfara og skima styrkveitingar Starfsmenntaráðs á árunum 2004–2010. Mímir-símenntun hófst handa við verkefnið á árinu og skilaði niðurstöðu á vormánuðum. Framundan er frekari vinna við gæðamat og vistun námsefnis sem unnið var með styrk starfsmenntaráðs og hefur Fræðslusjóður falið FA að skoða með hvaða hætti það verði best gert.

FA fékk styrk frá landbúnaðar- og sjávarútvegsráðuneytinu til að deila út til fræðsluaðila vegna framkvæmdar grunnnámskeiða fyrir fiskvinnslufólk á árinu 2011. Þessi námskeið færðust síðan til Fræðslusjóðs árið 2012. FA hefur annast utanumhald og dreifingu á námsefni vegna námskeiðanna.

NÝIR HÓPAR Í FRAMHALDSFRÆÐSLU

Í þjónustusamningi FA er gert ráð fyrir að undirbúa aðkomu nýrra hópa að framhaldsfræðslu. Þeir hópar sem einkum er horft til eru fatlaðir, aldraðir, öryrkjar, innflytjendur utan vinnumarkaðar og þeir sem þiggja bætur í félagslega kerfinu. Ekki er um stóra hópa að ræða, þar eð allur þorri fólks á vinnumarkaði sem ekki hefur lokið framhaldsskóla, svo og atvinnuleitendur, tilheyrir nú markhópi FA.

Undir þessum lið þjónustusamningsins var tekið upp samstarf við Fjölmennt og hófst það með fundi 16. september þar sem fjallað var um námsskrár fyrir markhóp Fjölmenntar. Ákveðið var að vinna að námsbraut um heilsuefningu. Starfið var innleitt á fundi starfsmanna FA með fulltrúum Fjölmenntar, þar sem lögð var áhersla á þá þætti sem einkenna námsskrár í framhaldsfræðslu og þær breytingar sem eru í sjónmáli varðandi þrepaskiptingu náms. Þegar fyrstu drög lágu fyrir af hálfu Fjölmenntar var haldinn fundur þar sem veitt var ráðgjöf og leiðbeiningar gefnar um áframhaldandi þróun námsleiðarinnar. Stefnt er að vottun hennar á árinu 2012 ef gæðaviðmið eftir reglugerð um framhaldsfræðslu verða tilbúin.

Í nóvember var haldinn fundur um mótun kennslufræðisnámskeiðsins Stiklu fyrir leiðbeinendur á námskeiðum fyrir fatlaða námsmenn. Starfið var innleitt með því að kynna aðrar Stiklur, kennsluáætlanir og önnur gögn. Námskeiðið var kennt í tilraunaskyni í ágúst 2012 og sóttu 16 manns námskeiðið.

Þriðji fundurinn var skipulagður til að fjalla um tilraun til þess að kenna Grunnmenntaskólann fyrir skjólstæðinga Fjölmenntar á Vestfjörðum. Fræðslumiðstöð Vestfjarða skilaði skýrslu um tilraunakennsluna á haustmánuðum og fundur var haldinn í ársbyrjun hjá FA, þar sem farið var yfir stöðu verkefnisins (nánari umfjöllun í greininni Grunnmenntaskólinn Grunnur í Gátt 2012).

Eirindi barst FA og Fræðslusjóði þann 23. janúar 2012 frá Fjölmennt þar sem óskað er viðræðna um hugsanlega kosti skipulagðs samstarfs þessara aðila. Fundir voru haldnir með fulltrúum stjórnna um frekara samstarf. Framkvæmdastjórn FA og Fjölmenntar gerðu minnisblað og lögðu fyrir stjórnir Fjölmenntar, FA og Fræðslusjóðs um frekara samstarf. Að ósk Fjölmenntar er málið í biðstöðu núna.

Mikill velvilji hefur ríkt í samstarfinu af hálfu beggja aðila og metnaður gagnvart því að ljúka við verkefni í starfsáætlun ársins.

ANNAÐ: FAGRÁÐ VERSLUNAR- OG ÞJÓNUSTUGREINA

Í samningi milli Fræðslumiðstöðvar atvinnulífsins og Starfsmenntasjóðs verslunar- og skrifstofufólks og Fagráðs verslunar- og þjónustugreina (FVP) er Fræðslumiðstöð atvinnulífsins falið að framkvæma tiltekin verkefni á sviði fræðslumála. Að FVP standa Landssamband íslenskra verslunarmanna (LIV), VR og Samtök atvinnulífsins (SA). Helstu verkefni sem unnið hefur verið að eru eftirfarandi:

Raunfærnimat í verslunarfagnámi. Í samstarfi við Mími-símenntun hefur verið lokið raunfærnimati í verslunarfagnámi. Á tímabilinu 1. september 2011 til 31. ágúst 2012 tók 51 einstaklingur þátt í raunfærnimatinu, 9 í Vestmannaeyjum, 27 á Akureyri og 15 í Reykjavík.

Starfsmenntasjóður verslunar- og skrifstofufólks hefur undanfarin ár stutt fyrirtæki í að fá til sín fræðslustjóra að láni. Verkefnið miðar að því að aðstoða fyrirtæki við að meta fræðsluþörf starfsmanna og greina hvar þörfin er brýnust. Á grundvelli greiningarinnar útbýr fræðslustjórinn fræðsluáætlun sem er sérsniðin að hverju fyrirtæki fyrir sig. FVP hefur séð um kynningu á verkefninu meðal fyrirtækja og samningagerð fyrir hönd sjóðsins og hefur jafnframt fylgst með framkvæmd þess. Gott samstarf hefur verið við fræðslusjóðina Landsmennt og Starfsafl í þessu verkefni og hafa mörg verkefni verið unnin í samstarfi þessara aðila.

Menntaáætlun Evrópusambandsins styrkir verkefnið ValidAid sem miðar að því að þróa og prófa leiðir í raunfærnimati. Verkefnið hófst árið 2010 og lýkur haustið 2012. Samstarfsaðilar í verkefninu koma frá sex Evrópulöndum, Búlgaríu (sem stýrir verkefninu), Austurríki, Frakklandi, Portúgal, Litháen og Íslandi. Á tímabilinu voru haldnir tveir fundir, í Frakklandi og Litháen. Í samstarfi við Mími-símenntun var leitað til nokkurra þátttakenda í raunfærnimati í verslunarfagnámi og þeir fengnir til að prófa rafræna skimun og sjálfsmat. Þátttakendurnir höfðu áður farið hefðbundna leið gegnum skimun og sjálfsmat og töldu þeir það betri leið og

Frá undirskrift samnings FA og SÆNS um gerð upplýsinga- og ráðgjafarkerfis um nám og störf.
Frá vinstri: Arnheiður Gígja Guðmundsdóttir, Ingibjörg Elsa Guðmundsdóttir, Ólafur P. Harðarson, Guðbjörg Vilhjálmisdóttir, Ingibjörg Hanna Björnsdóttir og Guðrún Birna Kjartansdóttir.

líklegri til að skila þeim áfram í raunfærnimatið, heldur en rafrænt mat. Sérstaklega ef ekki væri til staðar sá stuðningur sem er í ferlinu í dag.

Á árinu kom út skýrsla sem fagráðið vann í samstarfi við Rannsóknarsetur verslunarinnar. Þar er fjallað um stöðu starfsmenntunar fyrir verslunarfólk hér á landi, hvað gert hefur verið og hvernig til hefur tekist. Var meðal annars kannað hvort raunhæft væri að koma upp þjálfunarmiðstöð þar sem hægt væri, í raunumhverfi, að þjálfa verslunarfólk í þeim verkefnum sem unnin eru í verslunum.

Stafsmanni fagráðsins var í byrjun sumars boðið af Cedefop á ráðstefnu í Grikklandi þar sem meðal annars var rætt um stöðu ýmissa minnihlutahópa og aðgengi þeirra að og þátttaka á vinnumarkaði.

Þá var á árinu aftur tekið upp samstarf fagráðsins og Starfsgreinaráðs skrifstofu- og verslunargreina. Starfsmaður fagráðsins hefur mætt þar á fundi og tekið virkan þátt í starfsemi þess. Hefur það samstarf verið mjög gott og er augljós ávinningur af því, jafnt í miðlun upplýsinga og leiða, nú þegar miklar breytingar eru að eiga sér stað í starfnámi, innan og utan hins formlega skólakerfis.

UM HÖFUNDINN

Ingibjörg Elsa Guðmundsdóttir er framkvæmdastjóri Fræðslumiðstöðvar atvinnulífsins. Hún hefur B.A.-próf í sálfræði, kennsluréttindi frá HÍ, M.Ed.-próf í kennslufræðum frá Harvard-háskóla í Bandaríkjunum og framhaldsmenntun í fullorðinsfræðslu frá Háskólanum í Linköping í Svíþjóð. Ingibjörg hefur unnið við fullorðinsfræðslu frá 1985 við stjórnun, kennslu og skipulagningu, m.a. hjá Menningar- og fræðslusambandi alþýðu og Tómstundaskólanum. Hún hefur einnig tekið þátt bæði í evrópskum og norrænum samstarfsverkefnum á sviði fullorðinsfræðslu og starfsmenntunar.

ABSTRACT

Now there are ten years since the Education and Training Service Centre was established and it has operated for two years according to the law on Continuing Education, No. 27/2010. Regulation, No. 63/2011 based on the law was adopted in the end of 2011. The law and regulation have since then been implemented as far as possible. Additionally, description of projects regarding the EU Instrument for Pre-Accession Assistance (IPA) has been elaborated, this work being opened early in 2011. An agreement for a grant of € 1,875,000 was signed in the summer 2012. This grant is to finance the project Enhancing employability of adults with little formal education by developing validation of real competence. Work on this project started 1 September 2012; the programme manager is Fjóla María Lárusdóttir. The Education Fund will guarantee 25 per cent for the funding, and the EU will pay three-fourths of the cost. The project is mainly concerned with developing a system of validation of real competence and a web portal for education and employment. Additionally, analysis of the requirements of the economy for knowledge will be taken into consideration, and at the conclusion of the project its findings will be presented.